

Heraf fremgaar det, hvor lidt Islands mange ubeboede og øde Landstrækninger ere kjendte; ingen sammenhængende Beskrivelse af dem findes, undtagen hvad Sigurður Gunnarsson har skrevet i Nordanfari 1876. Vejrlaget paa Højlandet er ukjendt og Højderne ere ikke maalte, Flodernes Udspring, Vulkanerne, Lavamarkerne og Jøklerne ere næsten helt ukjendte; thi skjønt en enkelt, som ikke forstaa sig paa Landmaaling og intet kjender til Geologi, berejser

disse Egne i ny og næ, er det kun til liden Gavn for Videnskaben. Paa Island have saa mange vulkanske Kræfter virket i Fællesskab, og det vilde derfor have den største Betydning for Forstaaelsen af Jordens hele Historie og Tilblivelse, hvis Landet blev nøjagtig undersøgt. Det ligger ingen nærmere end os Islendinger at give Videnskaben den Skærv, som vort Lands Undersøgelse kan yde.

Det internationale afrikanske Selskabs Virksomhed i Vestafrika,

efter et Foredrag af **O. Irminger**, Kaptajn i Flaaden.

I Aaret 1876 stiftedes, som bekjendt, under Kongen af Belgiens Avspicier det internationale afrikanske Selskab, hvis Maal er videnskabelig at undersøge Afrikas ukjendte Indre og at aabne det for Omverdenen samt af al Magt søge at virke for Udryddelsen af Afrikas Landplage, Slavehandelen, og den dermed forbundne forferdelige Menneskejagt. Vi have i dette Tidsskrifts 4de Bind for 1880 (Side 86) i en kort Artikel haft Lejlighed til særlig at omtale den Virksomhed, som Selskabet udfolder i den østlige Del af Mellemafrika, og vi ville nu, efter at Selskabets Foretagender i det vestlige Afrika i den senere Tid ere blevne noget nærmere kjendte, i det følgende gjøre Rede for disse.

I Begyndelsen af Aaret 1879 satte Kongen af Belgien Stanley i Spidsen for en af det internationale afrikanske Selskabs Expeditioner, og i Marts Maaned samme Aar kom den berømte Afrikarejsende til Sansibar, som han dog atter forlod efter et kort Ophold, under hvilket han med et lille Dampskib undersøgte et Par mindre Floder paa Sansibarkysten. Over Stanleys Rejse hvilede der i Begyndelsen et vist hemmelighedsfuldt Slør, og under et fingeret Navn rejste han ad Sueskanalen til Kongofloden. Under Vejs blev han i Sierra Leone tagen for Slavehandler, hvorfor han maatte navngive sig, og i Løbet af Avgust Maaned naaede han Kongoflodens Munding, hvor et belgisk Dampskib ventede ham med Personel og Materiel til en storartet Expedition, som han skulde lede paa den Flod, hvortil hans Navn for bestandig vil være knyttet.

Forinden vi gaa videre, ville vi i grove Træk omtale Kongoflodens vestlige Vandfaldsegne, hvor Stanley for Øjeblikket er sysselsat med et overmaade vanskeligt Foretagende. Under den ni Maaneder lange, paa

Æventyr og Gjenvordigheder saa rige Kongofart var det 1876—77 lykkedes Stanley at gjøre den navnkundige Opdagelse af Kongoflodens Løb, en Opdagelse, der bragte den des værre for tidlig afdøde tyske Geograf Dr. Petermann til at kalde Stanley „Afrikas Bismarck“; „thi“, skriver Petermann, „ligesom Bismarck forenede de tyske Stater til et stort og mægtigt Rige, saaledes har Stanley forbundet den afrikanske Forsknings adskilte Dele og bragt tusendaarige, ihærdige Bestræbelser til en vis Afslutning“. Stanley opdagede, at Kongofloden slog en næsten to hundrede danske Mile lang, sejlbar Bugt, der strakte sig nord for Ækvator, ligesom han ogsaa fulgte Flodens Løb, dels over Land og dels til til Søs, igjennem de saakaldte Vandfaldsegne, hvor Floden fra den afrikanske Højslette baner sig Vej til det flade Kystland.

Naar man kommer øst fra, begynder Flodens vestlige Vandfaldsegne — omtrent under Ækvator findes nemlig ogsaa en østlig Vandfaldsegn, inden Kongoen flyder over paa den nordlige Halvkugle — ved Stanley Pool, hvor Floden fra at være 2100 Alen bliver $1\frac{3}{4}$ Mil bred og danner ligesom en lille, næsten cirkelrund Sø, inden den atter indsnævres for at bane sig Vej gjennem de paa sine Steder vilde Bjergegne, der betegne Højslettens Affald mod Kystlandet. Stanley Pool ligger omtrent 1100 Fod over Havfladen. Tæt neden for det vestligste af de østligste Fald, altsaa dér, hvor den lange, sejlbare Del af Floden begynder, naar man kommer øst fra, ligger Flodens Vandspejl 1500 Fod over Havfladen, saa at Flodens Fald paa denne, næsten to hundrede Mile lange Strækning til Stanley Pool bliver omtrent $2\frac{1}{4}$ Fod for hver Mil. Fra Stanley Pool til Byen Embomma eller Boma, der ligger omtrent 40 Fod over Havfladen ved Flodens

nedre Løb igjennem det flade Kystland, er der omtrent 40 Mile, saa at Floden paa denne Strækning har et Fald af $26\frac{1}{2}$ Fod for hver Mil. Byen Boma, hvor Europæerne have anlagt Faktorer, og hvortil Stanley i en ynkelig Forfatning naaede med Resterne af sin Expedition i August 1877 paa den 999de Dag, efter at han paa sin mindeværdige Rejse igjennem Afrika havde forladt Sansibar, ligger en halv Snes Mile neden for de vestligste Vandfald, Yellala Faldene, saa at Flodens Fald i selve Vandfaldsegnene bliver lidt større, end vi have anført; men vi have ingen Steds set angivet Højden af Flodens Vandspejl umiddelbart neden for Yellala Faldene. Hvad Stanley Pools Beliggenhed angaar, da er den paa det Specialkaart over Flodens Løb i Vandfaldsegnene, som ledsagede „Through the dark Continent“ henlagt til 17° ϕ . Lgd.; men efter Stanleys seneste Observation bliver Længden kun $15\frac{3}{4}^{\circ}$, hvilket saaledes, som der ogsaa oven for er taget Hensyn til, gjør Flodens Løb igjennem Vandfaldsegnene en Snes Mile kortere end paa det oprindelige Kaart, der rigtignok herved modificeres betydelig, hvorfor det vil blive højt interessant at faa et nyt Kaart over disse Egne. For Fuldstændigheds Skyld skulle vi blot tilføje, at Boma, som Skibe med et Dyb-gaaende af tolv til fjorten Fod kunne anløbe, ligger i lige Linje omtrent tyve Mile fra Kongos Munding. Fra de vestligste Vandfald til Boma, er der, som anført, en halv Snes Mile, og paa denne Strækning vexler Flodens Bredde, der i Vandfaldsegnene paa enkelte Steder snævres ind til tre hundrede Alen, mellem et tusende Alen og en halv Mil. Tæt ved Boma begynder Floden at blive fuld af Øer, og den deler sig nu i flere Arme, af hvilke Hovedstrømmen er fra en halv til over en Mil bred. Kongofloden har ved Mundingen en Bredde af halvanden Mil, er et Par Mile fra Mundingen paa sine Steder halvandet hundrede Favne dyb og udgyder en saa mægtig Vandmasse i Atlanterhavet, at Vandet er næsten aldeles forsk over to Mile til Søs og brak ti Mile til Søs; endnu i fem og halvfjerdsindstyve Miles Afstand fra Kysten har man fundet farvede Pletter i Verdenshavet, hvor Strømmen, der frembringes ved Flodvandet, endnu er saa stærk, at Skibene maa tage Hensyn til Forsætningen. I Mundingen løber Strømmen med fire til sex Miles Fart og højere oppe paa sine Steder endog haardere, hvorfor det for Sejlskibe er besværligt nok at at besjle denne Flod.

Ordet „Vandfaldsegn“ er for saa vidt ikke skarpt betegnende for den omtrent tredive Mile brede Bjærgegn, igjennem hvilken Flodens Vandspejl sænkes mellem et tusende og elleve hundrede Fod, som det kun er paa ganske enkelte Steder, at Floden daner, hvad man for-

staar ved Vandfald i Ordets strængeste Betydning. Paa kortere eller længere Strækninger i denne, ofte vilde Klippeegn frembringe imidlertid Niveauforandringer og Indsnævninger af Lejet et saadant Opør i Vandet, at Floden bliver aldeles usejlbare, medens den mellem slige farlige Strækninger er sejlbare, om end ofte kun med Anvendelse af stor Forsigtighed. Undertiden er det for Baade rettest at holde sig midt i Floden, medens det i Almindelighed er klogest at holde sig under Land i Idvandet. Intet giver bedre end Stanleys egne Ord en Beskrivelse af Flodens Karakter i disse Egne. De farlige Vandfald eller rettere Fald tæt ved Stanley Pool beskrives af ham paa følgende Maade: „Denne Flodstrækning er den vildeste, som jeg nogen Sinde har set. Man forestille sig et Stykke af Verdenshavet, en Mil langt og en Fjerdingvej bredt, pisket til Skum af en Orkan; thi saa faar man et ret godt Begreb om Bølgedannelsen her. Nogle af Bølgedalene vare halvandet hundrede Alen lange, og den afsindige Flod væltede sig af Sted fra den ene til den anden. Først styrtede den skummende Flod ned i en vældig Dal med en saadan Kraft, at Vandmassen derpaa rejste sig tyve til tredive Fod i Vejret, forinden den rullede videre ned i den næste Dal. I Mellemrum paa 75—100 Alen hævede saadanne skummende Bølgekamme sig i Vejret. Vældige Klippeblokke ved Bredderne bleve skjulte i den voldsomme Brænding. Støjen af den sydende og brusende Flod var overvældende og bedøvende og kan kun sammenlignes med et Iltogs Torden, naar det farer igjennem en Tunnel. Jeg maatte brøle min Sidemand i Øret, hvis han skulde høre, hvad jeg sagde. Det kraftigste Oceandampskib vilde, selv om det gik med fuld Fart, have været hjælpeløst her. Jeg forsøgte tre Gange ved at passe paa forbi-drivende Træstammer at maale Strømmens Fart, som jeg anslaar til tredive Mile i fire Timer!“ Et andet Sted, skriver Stanley, at „Floden saa ud, som om den kogte over“. Ofte danner den rivende Flod Malstrømme og farlige Strømskær. Paa et Par Steder findes egentlige Vandfald af indtil tyve Fods Højde.

Stanley ankom, som anført, i August Maaned 1879 til Kongoflodens Munding. Da han efter sin forrige lange Rejse „gjennem det mørke Fastland“ naaede Kystbyen Kabinda, som ligger nogle faa Mile nord for Kongomundingen, traf han her den portugisiske Major Serpa Pinto, der netop skulde tiltræde den Rejse gjennem Afrika, som har gjort ham saa bekjendt. Under de Samtaler, som de to rejsende havde sammen, kom Stanley jævnlige til at omtale, hvad han havde døjet under sit, næsten fem Maaneder lange Ophold i Vandfaldsegnene, og Serpa Pinto skrev hjem, at Stanley havde ytret

herom: „Jeg har maattet slaas fem og fyrgetyve Gange, jeg har døjet meget; men det er Vandfaldene paa Kongo, som have gjort mit Haar graat.“ Naar vi nu, efter at Stanley har opholdt sig halvtredje Aar i Kongoegnene i Spidsen for en storartet Expedition, ikke have faaet saa opsigtsvækkende Efterretninger fra ham, som da han meddelte den forbavsede, næsten tvivlende Verden, at han havde „fundet“ Livingstone eller da han kunde berette, at Kongogaaden var løst, da ligger det deri, at han atter i de berygtede Vandfaldsegne befinder sig over for, som det synes, næsten uovervindelige Vanskeligheder. Hans Opgave bestaar nemlig i intet mindre end at oprette Stationer ved Kongoen i og oven for Vandfalds-egnene og for første Gang at sætte en lille Damper i Gang paa den sejlbare Strækning af den mægtige Flod i det tætbefolkede, frugtbare indre Afrika.

Da Stanley kom til Kongoen, tog han strax fat paa sin Gjærning med den ham ejendommelige Ihærdighed. Det belgiske Dampskib, som var ladet med Materiel, var for dybtgaaende til at kunne gaa op ad Floden til de nederste Vandfald; men for at lette Arbejdet var der medgivet Expeditionen fire Dampbaade af forskellig Størrelse, hvilket bedre end alt andet viser, hvor storartet og kostbar Expeditionen var anlagt af det internationale afrikanske Selskab. Tre af disse Dampbaade ere aabne, smaa og lette Staalbaade med ringe Dybgaende og indrettede til at skilles ad, og det er Meningen, at i det mindste en af dem skal bringes gennem Vandfaldsegnene og sættes i Vandet ved Stanley Pool. Den fjerde Damper har to Kahytter, som kunne huse tredive Personer, og dennes Bestemmelse er væsentlig at holde Samkvæmmet vedlige paa den nedre Kongoflod med Expeditionen. Desuden raader denne over to Hvalbaade af Staal og et Par Pramme. Iøvrigt bestod Materiellet af de mange forskelligartede Gjenstande, der høre til Anlægget af Stationer, ligesom Proviant ikke udgjorde en ringe Del af det belgiske Dampskibs Ladning. Om Bord i det befandt sig fjorten Evropæere, for Størstedelen belgiske Ingeniører og Maskinfolk; men allerede efter nogle Ugers Forløb døde to af Evropæerne, medens en tredje forlod Expeditionen og en fjerde maatte sendes hjem paa Grund af svækket Helbred.

Som Udgangspunkt for Foretagendet valgte Stanley et Sted umiddelbart under Yellala Faldene, hvor han ved Flodens nordlige Bred anlagde Stationen Vivi under 14° ø. Lgd. og $5\frac{3}{4}^{\circ}$ s. Br. Denne Station ligner efter forskellige rejsendes Udsagn en lille evropæisk By. Hovedgaden bestaar af to Rækker venlige, hvidmalede, paa evropæisk Vis byggede Huse, af hvilke Stanleys Bolig, der er opført af Bygningstømmer fra Ev-

ropa, med sit lille Klokketaarn rager op over de øvrige Bygninger. Vivi har to Forstæder, der rigtignok kun bestaa af Hytter; den ene bebos af indfødte fra Egnen, som ere traadte i Expeditionens Tjeneste, og den anden af Folk fra Sansibar, som Stanley har set sig nødsaget til at anvende paa Grund af de indfødtes Upaalidelighed og Dovenskab. Anlægget af Vivi varede flere Maaneder; thi Stationen ligger paa et Plateau, hvortil der fører en i Klipper udhugget og sprængt Vej. Ved Stanleys Bolig er der anlagt en lille Have af tilført Jord.

Stanley følger Flodens nordlige Bred og har anlagt en anden Station ved Isangila, som i lige Linje ligger fem Mile fra Vivi. Det har været forbundet med store Vanskeligheder at naa saa langt i den uvejssomme Bjærg-egn med to af de smaa Dampbaade og andet Materiel, der i alt vejede firsindstyve tusende Pund. Over flere, i Særdeleshed i Regntiden rivende Elve maatte der slaas Bro, Kløfter maatte fyldes op, paa sine Steder maatte Oxen bane Vej gennem Urskoven og Klipper sprænges. Til at transportere Materiellet, der iøvrigt for en stor Del maatte bæres af Mennesker, havde Stanley særlig konstruerede Karrer, der bleve trukne af Mennesker. De Vanskeligheder, som han havde at overvinde, vilde være blevne formindskede, hvis han paa én Gang kunde have ført alt Materiellet med sig; men det kunde der ikke være Tale om. Vejen maatte tilbagelægges om igjen og det mange Gange paa Strækninger, hvor Terrenforholdene vare særlig besværlige. Paa enkelte af Kongos Bifloder, som maatte passeres, er der blevet oprettet stadig Færgforbindelse. Et Forsøg, som Stanley har gjort paa at anlægge en ordentlig Vej fra Vivi til Isangila, synes ikke at være lykkedes helt, da der haves Meddelelse om, at en stor Arbejdskolonne med Materiel ikke benyttede Stanleys Vej i Regntiden, men foretrak den bugtede Negersti, som fører mellem de to Stationer. I Isangila afventede Stanley en Forstærkning af Materiel og Muldyr og Æsler fra Teneriffa, hvilke indtraf i Begyndelsen af 1881. Det er lykkedes ham at sætte to af Dampbaadene i Vandet ved Isangila, hvilket selvfølgelig er en stor Hjælp, skjønt disses Maskiner just ikke skulle være i den bedste Forfatning. Floden er nemlig fra Isangila nogenlunde sejlbar paa en længere Strækning til i Nærheden af Manyanga, hvor Stanley i Fjor har anlagt en tredje Station. Manyanga ligger omtrent femten Mile fra Isangila*).

*) Efterat disse Linjer vare nedskrevne, se vi af en Artikel: „Die Anfänge der Erschliessung des Congo-Beckens von Westen her“ af H. Wichmann i indeværende Aars Januarhefte af „Petermann's Mittheilungen“, at Stanley

Til de Vanskeligheder, som Vejrlaget og Naturforholdene lægge Stanley i Vejen, kommer den Omstændighed, at det i Vandfaldsegnene, der paa sine Steder ere sparsomt befolkede, medens de paa andre Steder bebos af fjendtligsindede Stammer, har vist sig at være umuligt at skaffe Fødemidler til den betydelige Arbejdsstyrke, som Expeditionen anvender. Der foreligger nemlig Meddelelse om, at hans Folks væsentligste Næringsmiddel er Ris, tilført fra Evropa, ja! fra paalidelig Kilde er der endog blevet anført, at Føden til Lastdyrene ogsaa er bragt til Kongo fra Evropa. Der lyder af alle disse Grunde mangahaande ildevarsende Spaadomme om, at Stanley har paataget sig en Gjærning, som vil kræve mange Aar og mange Millioner, om den overhovedet lader sig udføre. Forøvrigt har den berømte rejsende, der jo af egen Erfaring kjender disse Vanskeligheder bedre end nogen anden, selv et aabent Øje for, hvilket herkulisk Foretagende han har paataget sig, og han har ytret, at det vil kræve flere Aars Arbejde. Som Bevis for, at baade han selv og det internationale afrikanske Selskab have Tillid til, at Vanskelighederne ville blive overvundne, tjener dog den Omstændighed, at Stanley vedbliver at arbejde ufortrøden, og stadig sendes der ham ogsaa nye Forstærkninger baade af Personel og Materiel. Det er saaledes kun nogle Maaneder siden, at en belgisk rejsende forlod Sansibar med et nyt Hold Sansibarmænd, der skulle afløse et Hold, hvis Kontrakter udløbe i Marts Maaned. Stanley har overrasket Verden før — lad os haabe, at hans Lykkestjerne ikke daler.

Som det tidligere er gaaet Stanley, saaledes er det ogsaa gaaet ham nu, i det man har beskyldt ham for Grusomhed mod sine indfødte Arbejdsfolk. Der er blandt andet blevet anført, at han arbejder med Slaver, og at disse ere lænkede sammen to og to, hvilket jo unægtelig vil tage sig ilde ud for en Mand, der staar i Spidsen for en Expedition, der er udrustet i menneskekjærligt Øjemed; men slige Beskyldninger have nu, som tidligere, vist sig at være grundfalske. Den engelske Missionær Crudgington, der har berejst Vandfaldsegnene, gjendriver i Times af 1ste Avgust 1881 fuldstændig Beretningerne om Stanleys „grusomme Adfærd“ og anfører træffende som Bevis paa den gode Behandling, som Arbejderne faa, at mange af de Sansibarmænd, der fulgte den store rej-

i Juli Maaned i Fjor under en Udflugt fra Manyanga til Stanley Pool gjorde et mislykket Forsøg paa at erhverve Land her til Anlægget af en Station; men at han alligevel paaskyndte Forsendelsen af Materiel op ad Floden. Der kan vel heller ikke være Spor af Tvivl om, at Stanley nok finder Plads til sin Station.

sende paa hans sidste treaarige Rejse igjennem Afrika, atter have taget Tjeneste under ham.

Med langt ringere Midler; men, som det synes, med større Held, har den franske Afdeling af det internationale afrikanske Selskab valgt et andet Angrebspunkt, nemlig Ogovéfloden, for sine Bestræbelser paa at naa Stanley Pool. I Spidsen for en Expedition her træffe vi nemlig den unge og energiske franske Marineløjtnant Savorgnan de Brazza, der har vundet sig en smuk Plads blandt vor Tids mest bekjendte Afrikarejsende ved Opdagelsen af Ogovéflodens Kilder. Vi have i dette Tidsskrift (3dje Bind, 1879, S. 40) givet en Beskrivelse af de vigtige Opdagelser, som de Brazza gjorde under en højst besværlig og farefuld Expedition, der varede i samfulde tre Aar, (1875—78). Da han havde opdaget Ogovés Kilder — Floden falder under 1° s. Br. ud i Atlanterhavet — drog han videre og opdagede da paa den samme Rejse til sin store Forbavselse flere betydelige Floder, der alle havde et østligt Løb. Den Gang kjendte han endnu ikke noget til Stanleys Opdagelser paa Kongofloden; men da de Brazza fik Kundskab herom, blev det ham strax klart, ligesom det maatte blive enhver ved et Blik paa Kaartet, at de af ham opdagede Floder maatte være Bifloder til Kongo.

Ligesom Stanley nu ad den sidstnævnte Flod arbejder paa at anlægge en Station ved Stanley Pool, er de Brazza beskæftiget med ad Ogovéfloden og derfra videre ad en af Kongos Bifloder at naa det samme Maal, og han har allerede paa en vis Maade naaet det. I Begyndelsen af Aaret 1880 ankom han til Ogovéfloden, ved hvis øvre Løb han grundlagde Stationen Franceville omtrent 70 Mile i lige Linje fra Kysten. Herfra drog han videre over Land, og ad en af Kongos Bifloder naaede han i Oktober Maaned samme Aar Hovedfloden. Ved at sejle et Stykke ned ad denne kom han snart til Stanley Pool, hvor han oprettede en Station, der senere paa et Møde i det geografiske Selskab i Paris paa Forslag af Quatrefages blev kaldt Brazzaville. Denne Station ligger ved Flodens sydlige Bred umiddelbart oven for Vandfaldene; men foreløbig har Stationen rigtignok ikke stort at sige, da der ikke findes noget som helst Materiel paa den. De Brazza efterlod nemlig her paa det Stykke Land, som han kjøbte af en Negerkonge, kun en Underofficer og tre sorte Soldater. Fra Stanley Pool bogav den franske rejsende sig ned ad Kongofloden, i det han fulgte dennes nordlige Bred, og hans Beskrivelse af Vandfaldsegnene stemmer, hvad de overordentlige vanskelige Naturforhold angaar, ganske overens med, hvad vi vide fra Stanley og enkelte Missionærer, som have besøgt Egnen i Løbet af det sidste Par Aar. Den 11te

November 1880 mødtes Stanley og de Brazza en fem Miles Vej oven for Vivi; men vi have ikke set nogen Beretning om, hvad de to berømte rejsende forhandlede sammen. Der berettes kun, at Stanley modtog de Brazza paa den hjerteligste Maade. Den franske rejsende rejste til Gabun og derfra atter til Ogovéfloden, hvor han nu forhaabentlig har faaet den Forstærkning af Personel og Materiel, som var under Vejs til ham, men som iøvrigt har ladet vente længe paa sig. Han er vel nu atter godt paa Vejen til Stanley Pool og denne Gang med Stationsmateriel og et lille Dampskib, som skal sættes i i Vandet paa den sejlbare Strækning af Kongofloden.

De Brazza, der saaledes ogsaa har haft Lejlighed til personlig at lære Stanleys Forbindelseslinje at kjende, vil have fundet den eneste rette Vej til den sejlbare

Kongo ved at bruge Ogové som Udgangspunkt. Fra det Sted, hvor denne Flod ophører at være sejlbar, er der kun en halv Snes Mile til den sejlbare Strækning af den store Biflod Alima (Kunija paa Stanleys Kaart), hvor den lille Dampner kan samles og sættes i Vandet for med Lethed at dampe ned til den sejlbare Kongoflod. Den paa denne Rute en halv Snes Mile lange Landrejse gaar over en 2400 Fod højt liggende Slette, som beskrives at være let at passere, ja! saa let, at den skal være farbar med Karrer. Tillige skal det ikke være vanskeligt at faa baade Arbejdskraft og Proviant i disse Egne.

Tiden maa vise, hvilken af de to rejsende, der retter det heldigste Angreb mod Mellomafrika; de fortjene begge det største Held.

Mindre Meddelelser.

Et Stykke Nationaldragt i det nordlige Jylland*). Til de saa interessante Ejendommeligheder hos Almestanden hører ogsaa Nationaldragten; men den ombyttes des værre efterhaanden med en vis Fællesdragt, der omtrent synes at være den samme over større Strøg af Evropa. Dette hænger sammen med den mere og mere forsvindende Lyst til at lave Klæderne i Hjemmet og med den voxende Fabrikdrift. Herved udelukkes dog ikke, at visse Ejendommeligheder i Folkedragten udbrede sig i Tidens Løb og blive Særegenheder for enkelte Egne. I Kjøbenhavn kjender man jo let svenske Kvinder af Bonde- eller Almestand paa deres sorte Silketørklæder, som bæres omkring Hovedet og knyttes under Hagen. Mindre kjendt turde det derimod være, at dette Silketørklæde allerede i adskillige Aar har været Hovedpynt i en Del af Jylland, nemlig i Vendsyssel og Thy, samt i Egnen syd for Aalborg til en Linje fra Hobro over til Hvalpsund ved Limfjorden. Disse Tørklæder komme fra en eneste Fabrikant, nemlig fra *K. A. Algreen* i Stockholm, i det man kun vil have hans Varer; i Thy kan der dog ogsaa sælges en simplere Efterligning fra Tyskland. I den nævnte Del af Jylland menes disse Tørklæder at være saa nødvendige, at den unge Piges første Sparaeskillinger gaa til at kjøbe et saadant Hovedklæde, der koster fra 8 til 14 Kroner. Ja! kommer en Kvinde uden for sit Hjem og tager hun Bo i en anden Egn, skaffer hun sig dog denne Pynt fra Hjemmet, hvad der tyder paa en allerede udviklet Fastholden af den hjemlige Skik.

Havalger i Japan. Japan er det Land, som efter størst Maalestok bruger *Havalger* eller Produkter af dem. Hist og her i andre Egne bruges vistnok enkelte af disse Planter, saa som den saakaldte irelandske Mos eller Caraghenmos (*Chondrus crispus*), der spises ved flere Kyster, og bruges i Lægekunsten og til Klaring af Øl i Steden for Husblas osv., eller den spiselige Bladtang (*Laminaria esculenta*)

og Sukkertang (*L. saccharina*), der spises langs Nordhavets Kyster, eller visse Arter Kløvertang (*Fucus*), hvoraf man i Nordamerika fremstiller en Extrakt, der skal være et godt Middel imod Fedme, maaske paa Grund af dens Rigdom paa Jod. Men Japans Befolkning har alene vidst, at bruge Algerne industrielt. — Der er 4 Arter, som i saa Henseende ere vigtige*). En af dem (*Gelidium corneum*) faas fra Klippekysterne ved Jeso, Matsmaj og Nipon. Efter at man har tørret den, bliver den kogt i Vand og filtreret, og den derved erholdte Vædske fordeles i Former, for at den kan størkne. Den føres i Handelen i formede Stykker og sælges i Evropa som Plante-Gelatine eller Agar-Agar. Japaneserne bruge denne Gelatine til alle Slags Madvarer og Kager. Samme Steds som den nylig nævnte Alge voxer en anden Art (*Glocopeltis coliformis*), der i visse Egne spises som Grønsl. Den er dog mest værdifuld efter at være afkogt; thi den bruges da, som Stivelse bruges hos os, til Linned og Klæder, og Tøjet bliver derved saa stift, at f. Ex. en Skjorte kan staa oprejst uden Støtte. Desuden bruges denne Gelatine til Opklæbning af Tapeter, eller blandet og kogt med Mel bruges den til Rensning og Opstilling af de kinesiske Damers Haarfrisure. Af en tredje Art, en Slags Kløvertang (*Fucus sp.*), der indsamles overalt under Japans Kyster, hvor Brændingen er svag, faar man ved Kogning Snekertang, hvor Brændingen er svag, faar man ved Kogning Snekertang. Den spiller tillige ogsaa en Rolle ved Tilvirkningen af lakerede Sager. Den fjerde Art er en Bladtang (*Laminaria japonica***)) og den kommer mest fra Østkysten af Jeso. Den skæres i lange Strimler, der tørres i Luften, i det man væner dem imod Regn, der ellers vilde udvaske Saltet, som dels giver denne Alge dens Værd og dels mindrer dens Raadnen. Mest bruges den som Grønsl; men den koges ogsaa med Ris, som den ved sin Saltmængde og sin krebselignende Smag gjør mere velsmagende. Et Par andre Alger udføres til Kina, hvor Fattigfolk bruge dem i Steden for Salt.

A. Feddersen.

*) De „mindre Meddelelser“ i Aargangen, der ikke ere undertegnede med Navn eller Mærke, hidrøre fra Redaktionen.

*) Udstillingkatalogen for den internat Fiskeriudstilling i Berlin 1880.
**) C. Gärtner. „Export“. 2den Aarg. 1870.